

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
Uluslararası Dil, Edebiyat, Kültür, Tarih, Sanat ve Eğitim Araştırmaları
Dergisi
The Journal of International Language, Literature, Culture, History, Art and Education Research

|| Sayı/Issue 21 (Haziran/June 2025), s. 285-296
|| Geliş Tarihi-Received: 25.04.2025
|| Kabul Tarihi-Accepted: 28.06.2025
|| Araştırma Makalesi-Research Article
|| ISSN: 2687-5675
|| DOI: 10.5281/zenodo.15718756

Çocuk Edebiyatı Dersinin Yürütülmesine İlişkin Öğretim Elemanlarının Görüşleri*

Perspectives of Instructors on the Teaching of Children's Literature Course

Özlem KANAT**

Öz

Bu çalışma, eğitim fakültelerinde yürütülen Çocuk Edebiyatı dersine ilişkin öğretim elemanlarının görüşlerini derinlemesine incelemeyi amaçlamaktadır. Çocuk edebiyatı, çocukların dil gelişimi, hayal gücü ve kişilik oluşumunda önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle öğretmen adaylarının bu alanda yeterli donanımına sahip olması gereklidir. Araştırmanın temel amacı, Çocuk Edebiyatı dersindeki eğitim uygulamalarının etkinliğini ve durumunu değerlendirmektir. Bu çalışmada, Türkiye'deki 14 eğitim fakültesinden Okul Öncesi, Sınıf ve Türkçe Öğretmenliği programlarında görev yapan 20 öğretim elemanından veri toplanmıştır. Temel nitel araştırma deseni kullanılan bu çalışmada, öğretim elemanlarının Çocuk Edebiyatı dersinin amaçları, içeriği, eğitim durumları ve ölçme-değerlendirme süreçlerine ilişkin görüşleri sistematik olarak ele alınmıştır. Veri toplama sürecinde açık uçlu sorular ve Likert tipi anket kullanılmıştır. Araştırma sonuçları, öğretim elemanlarının dersin daha etkili yürütülebilmesi için ders süresinin artırılması, dersin içeriğinin zenginleştirilmesi, eğitim durumlarında uygulamalara daha fazla yer verilmesi ve ölçme-değerlendirme süreçlerinin çeşitlendirilmesi gerektiğini düşündüklerini göstermiştir. Bu çalışmanın bulguları, Çocuk Edebiyatı dersinin etkili yürütülmesi için öğretim elemanlarının önerilerini de ortaya koymaktadır.

Anahtar kelimeler: çocuk edebiyatı, çocuk edebiyatı öğretimi, öğretim elemanı görüşleri, eğitim fakültesi, dil ve edebiyat eğitimi

Abstract

This study aims to examine faculty members' views regarding the Children's Literature course in education faculties. Children's literature plays an important role in children's language development, imagination, and personality formation. Therefore, prospective teachers must have adequate competence in this field. The research objective is to evaluate the effectiveness and status of educational practices in the Children's Literature course. Data were collected from 20 faculty members working in Pre-school, Classroom, and Turkish Language Teaching programs from 14 education faculties in Turkey. Using a basic qualitative research design, faculty members' views regarding the Children's Literature course objectives, content, educational situations, and assessment-evaluation processes were systematically addressed. Open-ended questions and Likert-type questionnaires were used in data collection. Results showed that faculty members believe course duration should be increased, content should be

* Bu makale, yazarın Prof. Dr. Sedat SEVER danışmanlığında tamamladığı "Eğitim Fakültelerindeki Çocuk Edebiyatı Öğretiminin Değerlendirilmesi (Bir Ders Tasarımı Örneği)" adlı doktora tezinden üretilmiştir.

** Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, e-posta: osoysal@ankara.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9071-2700.

enriched, more emphasis should be given to practical applications in educational situations, and assessment-evaluation processes should be diversified for more effective course delivery. Study findings reveal faculty members' suggestions for effective Children's Literature course conduct.

Keywords: children's literature, children's literature teaching, faculty member views, education faculty, language and literature education

Giriş

Çocuk edebiyatı, çocukların bilişsel, duyuşsal ve toplumsal gelişiminde önemli bir rol oynar. Dil becerilerini geliştirir, hayal güçlerini geliştirir ve estetik duyarlılıklarını geliştirir. Çocuk edebiyatı yapıtları, çocukların hayatlarını zenginleştiren, onlara farklı dünyaların kapılarını açan ve yaşam hakkında farkındalık kazanmalarını sağlayan önemli bir araçtır. Bu nedenle, çocuk edebiyatı alanının öğretmen adaylarına etkili bir şekilde öğretilmesi, gelecek nesilleri kaliteli edebiyat eserleriyle buluşturmak için çok önemlidir. Çocuk edebiyatı, çocukların bilişsel, duyuşsal ve toplumsal gelişiminde önemli bir rol oynar. Dil becerilerini geliştirir, hayal güçlerini geliştirir ve estetik duyarlılıklarını geliştirir. Hunt (1999), çocuk edebiyatının sadece çocuklar için yazılmış basit metinler olmaktan daha fazlası olduğunu vurgular. Daha fazla karmaşıklık ve dinamik içeren bir disiplindir. Hunt (1999, s. 1-2) tarafından belirtildiği gibi, çocuk edebiyatını anlamak, yalnızca metinleri değil, aynı zamanda çocukların okuduğu deneyimi ve metinle kurduğu ilişkiyi de dikkate almayı gerektirir. Çocuk edebiyatı eleştirisi, yetişkin edebiyatı eleştirisinden farklılaşan yenilikçi yöntemler kullanmalıdır. Hunt (1999), çocuk edebiyatının hem eğitici hem de eğitici amaçlarla dolu olduğunu, ancak bu amaçlar metnin yazınsal değerini gölgede bırakmamalıdır. Çocuğun hayal gücünü harekete geçiren, yeni bakış açıları sunan ve dilsel zenginliğiyle dil gelişimine katkıda bulunan bir çocuk kitabı, ona göre kalitelidir. Lukans (2003), "A Critical Handbook of Children's Literature" adlı kitabında, çocuk edebiyatı eserlerini değerlendirmek için kapsamlı bir temel sağlar. Lukens (2003), bir çocuk kitabının yazınsal değerini belirlemek için karakterler, tema, üslup, bakış açısı, olay örgüsü ve olay örgüsü gibi temel bileşenleri kapsamlı bir şekilde incelemek gerektiğini söylüyor. Onun görüşüne göre, iyi bir olay örgüsü merak uyandırıcı ve tutarlı olmalı ve karakterler inandırıcı ve gelişim göstermelidir. Lukens (2003), bu unsurların bir bütün olarak eserin kalitesini belirlediğini vurgular ve öğretmen adaylarının bu tür analitik becerilere sahip olması, öğrencilerine kaliteli eserler sunabilmeleri için çok önemlidir. Bu tür eleştirel bir süzgeçten geçen çocuk edebiyatı eserlerinin seçilmesi, öğretmen adaylarının yalnızca kaliteli kitaplar seçmelerine değil, aynı zamanda bu kitapların sınıfta nasıl kullanılabileceğini anlamalarına da yardımcı olur.

Çocuk edebiyatı yapıtları, çocukların hayatlarını zenginleştiren, onlara farklı dünyaların kapılarını açan ve yaşam hakkında farkındalık kazanmalarını sağlayan önemli bir araçtır. Sever (2013, s. 15), çocuk edebiyatını "erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adı" olarak tanımlar. Bu tanım, çocuk edebiyatının çocuk gelişiminde oynadığı rolü ve önemini vurgular. Dilidüzgün (2004a, s. 43), çocuk edebiyatı yapıtlarının çocukların dil gelişimine, düş gücüne ve estetik duyarlılığa katkıda bulunduğunu söylüyor. Benzer şekilde Sever (2010, s. 25) çocuk edebiyatı yapıtlarının çocukların dil ve anlam spektrumunu genişlettiğini, düşünme yeteneklerini geliştirdiğini ve yaşamla ilgili duyarlılığa sahip olduğunu belirtmektedir. Birçok araştırmacı, eğitim sisteminde çocuk edebiyatının rolünü ve önemini vurgulamıştır. Sever (2010 ve 2013), çocuk edebiyatı yapıtlarının anadili öğretiminde önemli bir araç olduğunu söylüyor. Dilidüzgün (2004b, s. 48), Türkçe ders kitaplarında çocuk edebiyatı eserlerinin yer almasının çok önemli olduğunu belirtmektedir.

Çocukların dil becerilerini, okuma alışkanlıklarını ve estetik duyarlılıklarını geliştirmede çocuk edebiyatı yapıtları çok önemlidir. Bu nedenle, çocuk edebiyatı alanının öğretmen adaylarına etkili bir şekilde öğretilmesi, gelecek nesilleri kaliteli eserlerle buluşturmak için çok önemlidir (Sever, 2010; Pulimeno, Piscitelli, & Colazzo, 2020). Pulimeno ve ark. (2020), öykülerin ve masalların temel değerleri aktarmada, dil becerilerini geliştirmede ve iyi bir sınıf ortamı oluşturmada değerli bir kaynak olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca, tıp doktorları, çocuk öykülerini bibliyoterapi olarak kullanarak sağlıksız alışkanlıklar ve bağımlılıklarla mücadele etmek ya da psikosomatik rahatsızlıklarla mücadele etmek için kullanabilir.

Eğitim fakültelerinin Okul Öncesi, Sınıf ve Türkçe Öğretmenliği programlarında verilen Çocuk Edebiyatı dersi, öğretmen adaylarının çocuk edebiyatı alanına ilişkin temel bilgi ve becerileri edinmelerini ve çocuk edebiyatı yapıtlarını inceleyebilmelerini ve değerlendirebilmelerini sağlar. Bu dersin başarılı bir şekilde yürütülmesi, öğretmen adaylarının kariyerlerinde ilerlemeleri ve gelecekteki öğrencilerine kaliteli edebiyat eserleri sunabilmeleri açısından çok önemlidir. Çocuk Edebiyatı dersi, öğretmenlerin yaklaşımları, bilgi birikimleri ve öğretim yöntemlerinin önemli bir parçasıdır. Dersin amacı, içeriği, eğitim durumu ve ölçme-değerlendirme süreçleri, öğretmenlerin bu derse ilişkin görüşlerinden etkilenir. Sonuç olarak, 2018-2019 eğitim-öğretim yılında eğitim fakülteleri programlarında değişikliklere rağmen, Çocuk Edebiyatı dersi hem bir meslek hem de genel kültür dersi olarak konumunu ve önemini korumaktadır. Bu nedenle, Çocuk Edebiyatı dersinin daha etkili bir şekilde yürütülmesi için öğretim elemanlarının görüşlerinin analizi, dersin daha etkili bir şekilde yürütülmesi için önemli veriler sunar. sorusunun güncelliğini koruduğu düşünülmektedir (Kanat Soysal, 2018, s. 112) Bu sorunu çözmek, dersin daha etkili bir şekilde yürütülmesini ve öğretmen adaylarının çocuk edebiyatı alanında daha fazla yetenek kazanmasını sağlar. Bu araştırma, eğitim fakültelerinde Çocuk Edebiyatı dersini veren öğretmenlerin derse ilişkin görüşlerini inceledi. Araştırma, çocuk edebiyatı dersinin amaçlarını, içeriğini, eğitim durumlarını ve ölçme-değerlendirme süreçlerini ele aldı. Çalışmanın amacı, çocuk edebiyatı dersinin daha etkili bir şekilde yürütülmesi için öğretim üyelerinin görüşlerini ve beklentilerini sunmaktır. Pulimeno vd. (2020), okul müfredatında çocuk edebiyatının öğrencilerin gelişimini destekleyeceğini belirtmektedir. Bu bağlamda, Çocuk Edebiyatı dersini yürüten öğretmenlerin görüşleri, dersin bu niteliklere uygun bir şekilde yürütülmesi için önemli ipuçları sağlar. Çalışmanın sonuçları, Çocuk Edebiyatı dersinin mevcut durumunu göstermesi ve dersin daha etkili bir şekilde yürütülmesi için öneriler sunmak için önemlidir. Çalışmanın sonuçlarının, eğitim fakültelerinde Çocuk Edebiyatı dersini veren öğretmenlere ve program geliştirme konusunda çalışan uzmanlara da yardımcı olması beklenmektedir.

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları ve verilerin toplanması ve analizi ile güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları hakkında ayrıntılı bilgi bulunmaktadır.

Araştırma Modeli

Bu çalışmada, temel nitel araştırma deseni, Çocuk Edebiyatı dersinin yürütülmesine ilişkin öğretim elemanlarının görüşlerini incelemek ve anlamlandırmak için kullanılmıştır. Temel nitel araştırma, araştırmacıların insanların yaşamlarını nasıl yaşadıklarını, bu deneyimleri nasıl yorumladıklarını, dünyalarını nasıl düzenlediklerini ve deneyimlerine ne tür anlamlar yüklediklerini anlamaya çalıştıkları bir araştırma türüdür (Merriam, 2009, s.23). Bu desen, özellikle eğitim alanındaki uygulamaların, süreçlerin ve katılımcı bakış açılarının kapsamlı bir şekilde betimlenmesine olanak tanır. Bu çalışmanın temel nitel

araştırma deseni, öğretim elemanlarının Çocuk Edebiyatı dersine ilişkin kişisel deneyimlerini, karşılaştıkları zorlukları ve çözüm yollarını anlatmak amacıyla tasarlanmıştır. Çalışmanın amacı, bu desenin katılımcıların deneyimlerini kendi bağlamlarında anlama ve yorumlama çabalarına odaklanmasıdır.

Çalışma Grubu

Araştırmaya katılan 20 öğretmen, 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Türkiye'nin farklı bölgelerinde yer alan devlet üniversitelerine bağlı 14 eğitim fakültesinde Okul Öncesi Öğretmenliği, Sınıf Öğretmenliği veya Türkçe Öğretmenliği programlarında Çocuk Edebiyatı dersini vermiştir. Katılımcıları seçmek için hem ölçütsel hem de amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Maksimum çeşitlilik örnekleme, çeşitli üniversitelerden ve farklı kıdem ve unvanlara sahip öğretim üyelerine ulaşarak konuya ilişkin görüş çeşitliliğini artırmayı amaçlamaktadır. Örneğin, katılımcıların Çocuk Edebiyatı dersini en az bir kez almış olmaları temel kriterdir. Çalışma grubunun demografik bilgileri (unvanlar, pozisyonlar vb.) kapsamlı bir şekilde incelenmiştir ve sonuçlar bölümünde sunulmuştur. Öncelikle ilgili bölümlerle iletişime geçildi, dersi veren öğretmenler belirlendi ve ardından katılımcılar gönüllü olarak çalışmaya davet edilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmanın amaçları ve alt problemleri doğrultusunda, ilgili alanyazın taranarak (örn. Kanat Soysal, 2018, s. 112; Sever, 2013, s. 15) ve uzman görüşleri alınarak geliştirilmiş form kullanılmıştır. Form, öğretim elemanlarının Çocuk Edebiyatı dersinin amaçları, içeriği, eğitim durumları (öğretim yöntem ve teknikleri, materyal kullanımı vb.) ve ölçme-değerlendirme süreçlerine ilişkin görüşlerini, deneyimlerini, karşılaştıkları sorunları ve çözüm önerilerini ortaya çıkarmaya yönelik açık uçlu sorulardan ve Likert tipi seçeneklerden oluşmaktadır.

Verilerin Toplanması

Bu çalışmada veriler, 2018-2019 eğitim-öğretim yılının bahar döneminde toplanmıştır. Veri toplama süreci, verilerin doyumluğa ulaştığı düşünülene kadar devam etmiştir. Doyumluk, yeni veriler önceki verileri tekrar etmeye başlaması ve yeni bir tema ya da boyut ortaya çıkmaması durumu olarak kabul edilmiştir (Merriam, 2009).

Verilerin Analizi

Toplanan verileri analiz etmek için içerik analizi yöntemi kullanıldı. İçerik analizi, toplanan verilerin kapsamlı bir şekilde analiz edilmesi yoluyla fikirlerin ve temaların bulunması, düzenlenmesi ve yorumlanması sürecidir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Nitel araştırmaların güvenilirliği ve geçerliliği, araştırmanın inandırıcılığı ve doğruluğu açısından çok önemlidir. Bu araştırma, güvenilirliği ve geçerliliği artırmak için çeşitli stratejiler kullandı (Merriam, 2009). Yıldırım ve Şimşek, 2018'de, inandırıcılığı (iç geçerlik) garanti etmek için uzman incelemesi kullanılmıştır. Geliştirilen form ve analiz edilen verilerden elde edilen temalar, ilgili alanlarda uzman olan iki öğretim üyesinin görüşlerine sunuldu. Aktarılabilirliği (dış geçerlik) garanti etmek için araştırmanın çalışma grubu, veri toplama ve analizi aşamaları ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Bu nedenle, benzer ortamlarda çalışmak isteyen araştırmacılara rehberlik etmek amacıyla bir yol haritası sunulmaya çalışılmıştır. Veri analizi, iç güvenilirliği garanti etmek için iki araştırmacı tarafından yapılmıştır. Kodlayıcılar arası tutarlılık incelenmiştir. Teyit edilebilirliği (dış güvenilirlik) sağlamak için, araştırma süreci boyunca yapılan her şey düzenli bir şekilde kayıt altına alınmış ve gerektiğinde incelenebilecek şekilde saklanmıştır. Araştırma sürecinde etik

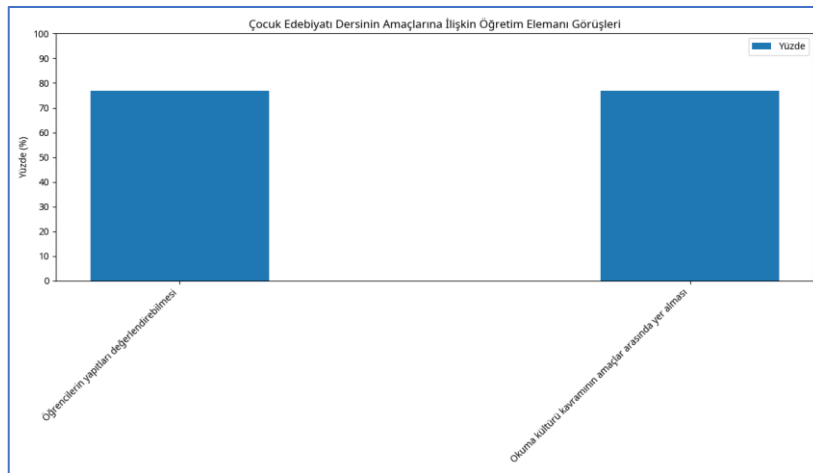
İlkelere dikkat edildi. Araştırmaya başlamadan önce Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Etik Kurulu tarafından 08.02.2017 tarih ve 23 sayılı etik kurul onayı almıştır. Veri toplama sürecine başlamadan önce, tüm katılımcılara araştırmanın amacı, kapsamı, gizlilik ilkeleri ve verilerin nasıl kullanılacağı hakkında yazılı ve sözlü olarak bilgilendirildi. Araştırmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayandığından, katılımcılardan herhangi bir olumsuz etki olmadan istedikleri zaman ayrılabilirler. Katılımcılara bilgilendirilmiş onam formları verildi. Araştırmacılar doğrudan alıntı yapılırken Ö1 ve Ö2 gibi kod isimleri kullanılırken, katılımcılardan kimlik bilgilerinin gizli tutulacağı garanti edildi. Katılımcılara, toplanan verilerin sadece bilimsel amaçlarla kullanılacağı ve üçüncü taraflarla paylaşılmayacağı konusunda garanti verilmiştir. Araştırma sürecinde katılımcıların görüşlerine saygı gösterildi ve manipülasyon veya yönlendirme yapılmamıştır. Veri analizi sürecinde katılımcıların görüşleri çarpıtılmadan aktarılmıştır. Bu bölüm, Çocuk Edebiyatı dersini veren öğretmenlerin derse ilişkin görüşlerini sunar. Araştırma bulguları, dört ana başlık altında incelenmiştir: Çocuk Edebiyatı dersinin amaçları, içeriği, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme süreçleri. Çalışmanın odak noktası, öğretmenlerin genel beklentileri ve öğrencilerin öğretmenlere yönelik değerlendirmeleri ile ilişkilendirilerek bu önemli sonuçlara ek olarak sunulmuştur.

Bulgular

Bu bölüm, Çocuk Edebiyatı dersini veren öğretmenlerin derse ilişkin görüşlerini sunar. Araştırma bulguları, dört ana başlık altında incelenmiştir: Çocuk Edebiyatı dersinin amaçları, içeriği, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme süreçleri. Çalışmanın odak noktası, öğretmenlerin genel beklentileri ve öğrencilerin öğretmenlere yönelik değerlendirmeleri ile ilişkilendirilerek bu önemli sonuçlara ek olarak sunulmuştur.

Çocuk Edebiyatı Dersinin Amaçlarına İlişkin Öğretim Elemanı Görüşleri

Çocuk Edebiyatı dersinin amaçlarına ilişkin öğretim elemanlarının %77'sinin öğrencilerin çocuk edebiyatı yapıtlarını tasarım ve içerik özelliklerine göre değerlendirebileceğini düşündüğü görülmektedir. Benzer şekilde, öğretmenlerin %77'si okuma kültürü kavramını Çocuk Edebiyatı dersinin hedefleri arasında görüyor. Bu sonuçlar, eğitimcilerin çoğunun dersin temel amaçlarından bazılarının gerçekleştirildiğini düşündüğünü göstermektedir. Şekil 1 ilgili verileri göstermektedir.

Şekil 1: Çocuk Edebiyatı Dersinin Amaçlarına İlişkin Öğretim Elemanı Görüşleri Sütun Grafiği

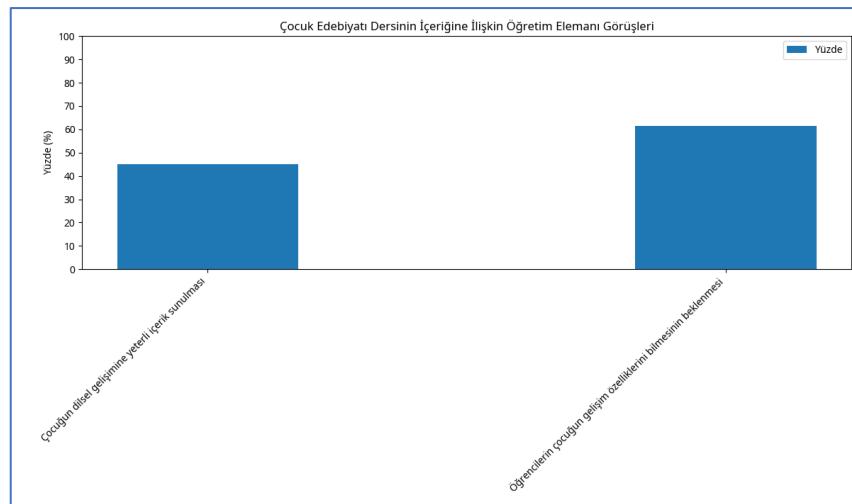
Bununla birlikte, öğretim elemanları, çocuk edebiyatı dersinde öğrencilerin okuma kültürü kavramını anlama, çocukların dilsel gelişim süreçlerini kavrama ve çocuk edebiyatı yapıtlarını tasarım ve içerik özelliklerine göre değerlendirebilme gibi amaçlarla ilgili bazı

sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Ders süresinin yetersizliği bu sorunların ana nedeni olarak gösterilmiştir.

Öğretim elemanları, öğrencilerin derse karşı ilgisizliği ve hazırbulunuşluk düzeylerinin düşük olması, Çocuk Edebiyatı dersinin amaçlarının gerçekleştirilmesinde karşılaşılan sorunların bir diğer nedenidir. Öğretim elemanları, öğrencilerin çocuk edebiyatı konusunda yeterince bilgi sahibi olmadığını ve bu da dersin amaçlarını yerine getirmelerini zorlaştırmaktadır.

Çocuk Edebiyatı Dersinin İçeriğine İlişkin Öğretim Elemanı Görüşleri

Öğretmenlerin Çocuk Edebiyatı dersinin içeriğine ilişkin görüşleri incelendiğinde, öğretmenlerin alanda yeterli kuramsal bilgiye sahip olduklarını düşündükleri görülmektedir. Bununla birlikte, dünya çapında çocuk edebiyatına ilişkin temel bilgiler ve çocuğun dilsel gelişimine ilişkin içerik konusunda bazı eksiklikler olduğu belirtilmiştir. Eğitimcilerin %45.2'si, çocuğun dilsel gelişimine ilişkin içeriğin yeterince sunulduğunu düşündüğünü belirtirken, eğitimcilerin %61.6'sı öğrencilerin gelişim özelliklerini bilmelerinin beklendiğini belirtti. Şekil 2 bu sonuçları göstermektedir.

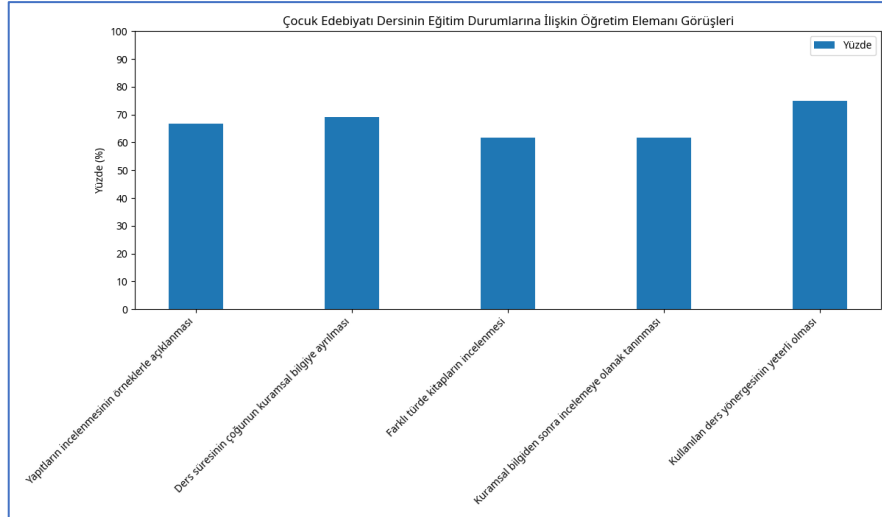

Şekil 2: Çocuk Edebiyatı Dersinin İçeriğine İlişkin Öğretim Elemanı Görüşleri Sütun Grafiği

Öğretim elemanları, “çocuğa görelilik ilkesi”, “çocuğun gelişimsel özellikleri” ve “çocuk edebiyatı yapıtlarının incelenmesi ve değerlendirilmesi” gibi çocuk edebiyatı dersinin içeriğinde yer alması gereken en önemli konuları göstermişlerdir.

Çocuk Edebiyatı Dersinin Eğitim Durumlarına İlişkin Öğretim Elemanı Görüşleri

Öğretim elemanlarının çocuk edebiyatı dersinin eğitim durumuna ilişkin görüşleri incelendiğinde, öğretmenlerin %66.7'sinin çocuk edebiyatı yapıtlarının nasıl incelenmesi gerektiğinin örneklerle yeterince açıklandığını düşündüğünü gördük. Bununla birlikte, öğrencilerin %69.2'si ders süresinin çoğunun kuramsal bilgilerin öğretilmesine ayrıldığını belirtiyor. Eğitimcilerin %61.6'sı, öğrencilerin yeterince kuramsal bilgi edindikten sonra çocuk edebiyatı yapıtlarını incelemelerine izin verildiğini düşünüyor. Ayrıca, telif/çeviri ve çeşitli türlerdeki yazınsal nitelikli çocuk kitaplarının derste incelendiğini düşünüyor. Son olarak, eğitimcilerin %75'i ders yönergesinin yeterli olduğunu düşünüyor. Şekil 3, bu verilere ilişkin görselleştirmeyi göstermektedir.

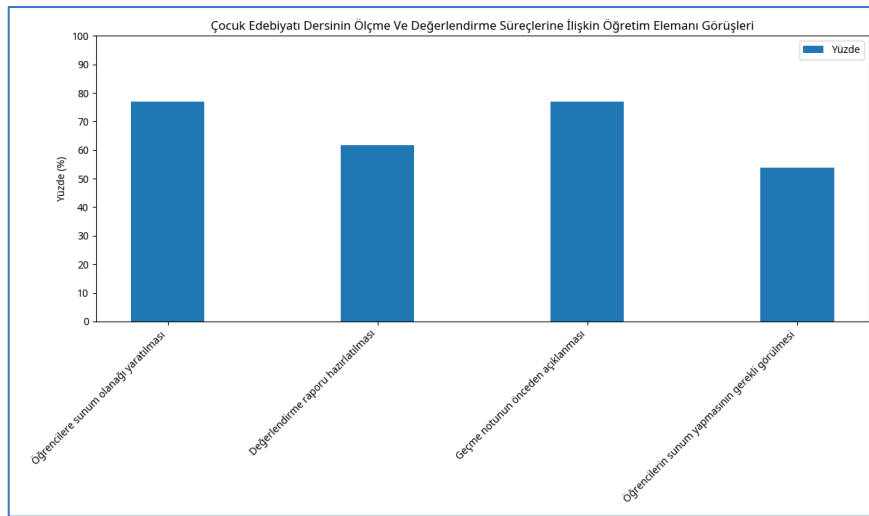

Şekil 3: Çocuk Edebiyatı Dersinin Eğitim Durumlarına İlişkin Öğretim Elemanı Görüşleri Sütun Grafiği

Öğretim elemanlarının görüşlerinden, Çocuk Edebiyatı derslerinde öğrencilerin çocuk edebiyatı yapıtlarını inceleme ve değerlendirme becerilerini geliştirmeye yönelik uygulamalara yer verildiği, ancak ders süresinin yetersizliği nedeniyle bu uygulamaların sınırlı kaldığı anlaşılmaktadır.

Çocuk Edebiyatı Dersinin Ölçme ve Değerlendirme Süreçlerine İlişkin Öğretim Elemanı Görüşleri

Öğretim elemanlarının Çocuk Edebiyatı dersinin ölçme ve değerlendirme süreçlerine ilişkin görüşleri incelendiğinde, %77'sinin öğrencilere inceledikleri kitapları derste sunmaları için olanak yaratıldığını düşündüğü görülmektedir. Öğretim elemanlarının %61.6'sı öğrencilere inceledikleri kitaplara ilişkin bir değerlendirme raporu hazırlatıldığını belirtmiştir. Ayrıca, %77'si öğrencilere geçme notunun nasıl belirleneceğinin önceden açıklandığını ifade etmiştir. Öğretim elemanlarının %53.9'u ise öğrencilerin derste sunum yapmasını gerekli görmektedir. Bu bulgular Şekil 4'te özetlenmiştir.

Şekil 4: Çocuk Edebiyatı Dersinin Ölçme ve Değerlendirme Süreçlerine İlişkin Öğretim Elemanı Görüşleri Sütun Grafiği

Öğretim elemanlarının Çocuk Edebiyatı dersine ilişkin beklentilerinden biri, dersin hem öğrencinin hem de öğretim elemanının etkin olabileceği bir biçimde yürütülmesidir. Öğretim elemanları, derste öğrenci ve öğretim elemanınca yapılan uygulamalara olanak tanınabilmesi ve Çocuk Edebiyatı dersinin daha etkili bir şekilde yürütülebilmesi için ders süresinin artırılması gerektiğini belirtmişlerdir. Öğretim elemanları, Çocuk Edebiyatı dersinde işlenmesi gereken en önemli konular arasında “çocuğa görelik ilkesi”, “çocuğun gelişimsel özellikleri” ve “çocuk edebiyatı yapıtlarının incelenmesi ve değerlendirilmesi” konularını göstermişlerdir. Öğretim elemanlarının Çocuk Edebiyatı dersinde yararlandıkları kaynak kitaplar arasında en çok tercih edilenler, Sedat Sever’in “Çocuk ve Edebiyat” ile Tacettin Şimşek’in editörlüğünü yaptığı “Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı” adlı kitaplardır. Öğretim elemanlarının en nitelikli buldukları çocuk kitapları arasında “Küçük Kara Balık”, “Fadiş”, “Küçük Prens”, “Gülibik”, “Momo”, “Kim Takar Salatalık Kral’ı”, “Lollipop” ve “Pezzetino” gibi yapıtlar yer almaktadır. Çalışmaya katılan öğretim elemanlarına “Bu dersi hangi uzmanlık alanına sahip olan öğretim elemanları yürütmeli?” sorusu sorulmuştur. Öğretim elemanları, Çocuk Edebiyatı dersinin çocuk edebiyatı alanında uzmanlaşmış, çocuk gelişimi ve eğitimi konularında bilgi sahibi olan öğretim elemanları tarafından yürütülmesi gerektiğini düşünmektedir.

Tartışma ve Sonuç

Çocuk Edebiyatı dersinin yürütülmesine ilişkin öğretim elemanlarının görüşlerinin incelendiği bu çalışmada, dersin amaçları, içeriği, eğitim durumları ve ölçme-değerlendirme süreçlerine yönelik önemli bulgular elde edilmiştir. Öğretim elemanları, dersin temel amacının öğretmen adaylarına çocuk edebiyatı alanında temel bilgi ve becerileri kazandırmak, eleştirel bakış açısı geliştirmek ve nitelikli eserleri seçebilme yetisi edindirmek olduğunu belirtmişlerdir. Bu bulgu, Sever’in (2010) çocuk edebiyatı öğretiminin amaçlarına yönelik sıraladığı maddelerle örtüşmektedir. Öğretim elemanlarının dersin içeriğine yönelik beklentileri arasında, güncel çocuk edebiyatı ürünlerinin ve farklı türlerin (örneğin, resimli kitaplar, fantastik edebiyat) daha fazla yer alması, ayrıca dijitalleşmenin getirdiği yeni metin türlerinin de (örneğin, dijital öyküler, etkileşimli kitaplar) ders kapsamında ele alınması gerektiği vurgulanmıştır. Bu durum, çocuk edebiyatı alanının dinamik yapısına ve çağın gereksinimlerine uyum sağlama ihtiyacını göstermektedir.

Kanat Soysal’ın (2018) tezinde yer alan öğrenci görüşleri ile öğretim üyesi görüşleri karşılaştırıldığında, çocuk edebiyatı dersinin yürütülmesine ilişkin hem ortak hem de farklılaşan beklentiler olduğu görülmektedir. Her iki grup da dersin içeriğinin zenginleştirilmesi, uygulamalı etkinliklerin artırılması ve ders süresinin yetersizliği konularında benzer görüşlere sahiptir. Öğretim elemanları, dersin temel amacının öğretmen adaylarına çocuk edebiyatı alanında temel bilgi ve becerileri kazandırmak olduğunu vurgularken, öğrenciler daha çok uygulamaya dönük örneklerin artırılmasını talep etmektedir. Bu durum, teorik bilginin yanı sıra uygulamalı öğrenmenin önemine işaret etmektedir. Öğretim elemanları güncel çocuk edebiyatı ürünlerinin ve farklı türlerin daha fazla yer alması gerektiğini belirtirken, öğrenciler de benzer şekilde telif ve çeviri çocuk edebiyatı yapıtı örneklerinin artırılmasını istemektedir. Bu ortak beklenti, çocuk edebiyatı dersinin içerik zenginliğinin artırılması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Öğretim yöntemleri konusunda ise bazı farklılıklar göze çarpmaktadır. Öğretim elemanları derslerde hem kendilerinin hem de öğrencilerin aktif olması gerektiğini düşünürken, öğrencilerin bir kısmı dersin tamamen öğrenci merkezli yürütülmesini eleştirmekte, diğer bir kısmı ise öğretim elemanının daha etkin olmasını beklemektedir. Bu durum, öğretim sürecinde dengeli bir yaklaşımın gerekliliğini göstermektedir. Ölçme ve değerlendirme konusunda ise her iki grup da çeşitli değerlendirme araçlarının kullanılması

gerektiği konusunda hemfikirlerdir. Öğrenciler değerlendirme süreçlerinde şeffaflık ve geri bildirim beklentilerini dile getirirken, öğretim elemanları da süreç odaklı ve performansa dayalı değerlendirme yöntemlerinin önemini vurgulamaktadır. Bu bulgular, çocuk edebiyatı dersinin daha etkili bir şekilde yürütülebilmesi için öğrenci ve öğretim elemanı perspektiflerinin birlikte değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Bu çalışmanın temel odağı öğretim elemanlarının Çocuk Edebiyatı dersine ilişkin görüşleri olmakla birlikte, öğrencilerin bu süreçteki deneyimlerine ve öğretim elemanlarına yönelik değerlendirmeleri de önemlidir. Öğrencilerin değerlendirmeleri, öğretim elemanlarının görüşlerini destekler veya onlara farklı bir bakış açısı sunar niteliktedir ve dersin etkililiğine dair bütüncül bir anlayış geliştirmeye katkı sağlar (Kanat Soysal, 2018).

Öğrencilerin, öğretim elemanlarının Çocuk Edebiyatı dersini yürütme süreçlerine ilişkin değerlendirmeleri incelendiğinde, öğretim elemanlarının alan bilgisi ve öğretmenlik becerileri konusunda bazı eleştirel geri bildirimlerde bulundukları görülmektedir. Örneğin, öğrenciler, öğretim elemanlarının ders anlatım yöntemlerini (bilgisayar ve sunum odaklı) eleştirmiş ve bu durumu zaman zaman öğretim elemanının alan bilgisi konusundaki yetersizliğiyle ilişkilendirmişlerdir. Bir öğrenci bu durumu, “Öğretmenimizin slayttan anlatımına ek olarak daha etkileyici görseller ve kendi uygulamalarından örnekler görmek isterim.” (Ö. 20) şeklinde ifade etmiştir. Bu tür öğrenci görüşleri, öğretim elemanlarının dersin içeriğini zenginleştirme ve eğitim durumlarında uygulamalara daha fazla yer verme beklentileriyle örtüşmektedir (Kanat Soysal, 2018).

Benzer şekilde, öğrencilerin öğretim elemanlarının öğretmenlik becerilerine yönelik eleştirileri de dikkat çekicidir. Bir öğrencinin, “Daha nitelikli, bu alanda uzman ve bildiklerini aktarabilen bir öğretmenden eğitim almak isterdim. Derslerde daha çok çocuk kitapları, dergileri, çocuk yazarları hakkında konuşulması gerektiğini düşünüyorum.” (Ö. 23) şeklindeki ifadesi, öğretim elemanlarının uzmanlığı ve dersin içeriğinin zenginleştirilmesi konusundaki beklentilerle paralellik göstermektedir (Kanat Soysal, 2018.) Çocuk Edebiyatı dersinde öğrencilere sunum yapma olanağı tanınması, öğretim elemanlarının belirttiği bir uygulama olmakla birlikte, bazı öğrenciler dersin daha çok öğretim elemanı merkezli olmasını ve kendilerinin daha pasif bir rolde kalmasını eleştirmiştir: “Dersi biz anlatıyorduk (öğrenciler anlatıyordu yani). Bunun çok etkili olduğunu düşünmüyorum.” (Ö. 352). Bu durum, öğretim elemanlarının dersin hem öğrenci hem de öğretim elemanı tarafından aktif bir şekilde yürütülmesi beklentisiyle çelişebilmekte veya farklı yorumlanabilmektedir. Öğrencilerin değerlendirme süreçlerine ilişkin beklentileri de (örneğin, “Notların verilmesini isterdim. Önceden notlar elimde olursa derse daha çok odaklanabileceğim için.” (Ö. 174)) dersin yürütülmesindeki şeffaflık ve öğrenci motivasyonu açısından önemli bir geri bildirim sunmaktadır (Kanat Soysal, 2018). Sonuç olarak, öğrencilerin değerlendirmeleri, öğretim elemanlarının Çocuk Edebiyatı dersinin amaçları, içeriği, eğitim durumları ve ölçme-değerlendirme süreçlerine ilişkin görüşlerini ve beklentilerini daha geniş bir bağlamda anlamlandırmaya yardımcı olmaktadır. Öğrencilerin geri bildirimleri, dersin etkililiğini artırmaya yönelik potansiyel iyileştirme alanlarını işaret etmekte ve çalışmanın temel bulgularını destekleyici bir nitelik taşımaktadır.

Son yıllarda yapılan araştırmalar, çocuk edebiyatı dersinin öğretmen adaylarının mesleki gelişimindeki önemini vurgulamaktadır. Başbayrak ve Sağlam'ın (2024, s. 19) çalışmasında, çocuk edebiyatı ders kitaplarında çocuk kavramının tanımlanması ve yaş aralığının belirlenmesi konusunda tutarsızlıklar olduğu tespit edilmiştir. Araştırmacılar, çocuk gelişimi ve gelişim psikolojisi alanındaki kaynaklara göre çocukların yaş aralığının büyük oranda 2-11/13 olarak kabul edildiğini, ancak çocuk edebiyatı ders kitaplarının genelde birbirlerini referans göstererek tekrara düştüklerini belirtmişlerdir. Bu durum,

çocuk edebiyatı dersinin içeriğinin planlanmasında gelişim psikolojisi verilerinin daha fazla dikkate alınması gerektiğini göstermektedir.

İyison ve Fırat'ın (2023, s. 13) öğretmen adaylarının çocuk edebiyatı dersine ve çocuk edebiyatına yönelik görüşlerini inceledikleri güncel araştırmada, öğretmen adaylarının çocuk edebiyatına yönelik olumlu tutuma sahip oldukları, ancak farkındalık düzeylerinin düşük olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada, öğretmen adaylarının çocuk edebiyatı dersinin öğrenim gördükleri lisans programında zorunlu ders olarak okutulması ve uygulamalı olarak yürütülmesi gerektiğini belirttikleri ortaya konmuştur. Öğretmen adaylarına göre çocuk edebiyatı dersinin kendilerine en önemli katkısı, nitelikli çocuk kitabı seçebilme becerisi kazandırmasıdır. Bu bulgu, öğretim elemanlarının ve öğrencilerin dersin uygulamalı yürütülmesi konusundaki ortak beklentilerini desteklemektedir.

Çocuk edebiyatı eserlerinde en çok karşılaşılan sorunun “eserlerin çocukların gelişim özellikleri dikkate alınarak hazırlanmaması” olduğu yönündeki bulgu (İyison & Fırat, 2023, s. 25), öğretim elemanlarının ve öğrencilerin çocuk edebiyatı dersinin içeriğinin zenginleştirilmesi ve güncel çocuk edebiyatı ürünlerinin daha fazla yer alması yönündeki beklentileriyle örtüşmektedir. Bu durum, çocuk edebiyatı dersinin içeriğinin ve öğretim yöntemlerinin, çocukların gelişim özelliklerini dikkate alan bir yaklaşımla yeniden yapılandırılması gerektiğini göstermektedir. Ayrıca, öğretmen adaylarının çocuk edebiyatına yüksek düzeyde değer verdikleri ve çocuk edebiyatını yüksek düzeyde kabullendikleri bulgusu, dersin öğretmen yetiştirme programlarındaki önemini bir kez daha vurgulamaktadır.

Eğitim durumları açısından, öğretim elemanlarının büyük bir çoğunluğu derslerde kuramsal bilgilerin yanı sıra uygulamaya yönelik etkinliklere daha fazla ağırlık verilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Özellikle örnek kitap incelemeleri, eleştirel okuma atölyeleri ve öğretmen adaylarının kendi materyallerini geliştirecekleri projelerin artırılması önerilmiştir. Bu beklenti, Sever, Kaya ve Aslan'ın (2006) çocuk edebiyatı öğretiminde etkinlik temelli yaklaşımın önemine dikkat çeken görüşleriyle paralellik göstermektedir. Öğretim elemanları, ders süresinin yetersizliğinin uygulamalı çalışmalara yeterince zaman ayıramamasında önemli bir etken olduğunu belirtmişlerdir. Bu bulgu, Kanat Soysal'ın (2018) çalışmasındaki öğretim elemanlarının ders süresinin artırılması yönündeki talepleriyle de uyumludur.

Ölçme-değerlendirme süreçlerinde ise, öğretim elemanları geleneksel sınavların yanı sıra süreç odaklı ve performans dayalı değerlendirme yöntemlerinin (örneğin, portfolyo, sunum, kitap eleştirisi yazma) daha fazla kullanılması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu yaklaşım, öğrencilerin eleştirel düşünme ve uygulama becerilerini daha kapsamlı bir şekilde ölçmeye olanak tanıyacaktır. Kanat Soysal'ın (2018) çalışmasında da benzer şekilde, öğrencilerin inceledikleri kitapları sunmaları ve değerlendirme raporları hazırlamaları gibi uygulamaların varlığı, ancak çeşitliliğin artırılması gerekliliği vurgulanmıştır.

Son yıllarda yapılan uluslararası çalışmalar da öğretmen adaylarının çocuk edebiyatı dersleri aracılığıyla çeşitli yetkinlikler kazanmasının önemine işaret etmektedir. Örneğin, Bāk-Średnicka (2025), genç yetişkin edebiyatının geleceğin yabancı dil öğretmenlerini öğrencilerin sağlık sorunları gibi hassas konulara duyarlı hale getirmede ve empati yeteneklerini geliştirmede bir araç olarak kullanılabileceğini belirtmektedir. Araştırmacı, üniversite ve okul ortamlarını birbirine bağlayan bir model önererek, öğretmen adaylarının seçilmiş edebi alıntılarını dilsel ve pedagojik olarak işleyip ders planları hazırlamalarını ve bunları ergenlere yönelik yabancı dil derslerinde uygulamalarını önermektedir. Bu tür bir yaklaşım, öğretmen adaylarının hem teorik bilgilerini pratiğe dökmelerine hem de öğrencilerin dünyalarına daha duyarlı bir bakış açısı geliştirmelerine olanak tanıyabilir. Bu çalışmanın bulguları da öğretim elemanlarının

uygulamaya dönük ve güncel içeriklerle zenginleştirilmiş bir Çocuk Edebiyatı dersi beklentisi içinde olduğunu göstermesi açısından Bak-Średnicka'nın (2025) önerdiği modelle benzer bir ihtiyaca işaret etmektedir. Öğretmen adaylarının çocuk edebiyatı aracılığıyla sadece edebi bilgi ve beceriler değil, aynı zamanda pedagojik formasyonlarını destekleyici ve öğrencilerin duyuşsal gelişimlerine katkı sağlayacak yetkinlikler kazanmaları, Çocuk Edebiyatı derslerinin temel hedeflerinden biri olmalıdır.

Bu çalışmanın bulguları, Çocuk Edebiyatı dersinin yürütülmesinde karşılaşılan sorunların (ders süresinin yetersizliği, içeriğin yoğunluğu, uygulamalara yeterince yer verilememesi) çözümü için somut adımlar atılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Ders içeriklerinin güncellenmesi, öğretim yöntemlerinin çeşitlendirilmesi ve ölçme-değerlendirme yaklaşımlarının zenginleştirilmesi, öğretmen adaylarının bu dersten en üst düzeyde fayda sağlamalarına ve gelecekteki öğrencilerine nitelikli bir çocuk edebiyatı deneyimi sunmalarına katkıda bulunacaktır.

Öğretmen adaylarının çocuk edebiyatı derslerine yönelik olumlu tutumları ve dersin gerekliliğine inanmaları, uluslararası alanyazındaki diğer çalışmalarla da paralellik göstermektedir. Örneğin, Simpson (2021) tarafından Avustralya'da yapılan bir çalışma, öğretmen adaylarının çocuk edebiyatı üzerine okul çocuklarıyla etkileşim kurarak ve kitaplar hakkında konuşarak eşitlikçi okuryazarlık pedagojilerini geliştirebildiklerini ortaya koymuştur. Bu çalışma, öğretmen adaylarının hem çocuk edebiyatı bilgilerini hem de okuryazarlık pedagojisi bilgilerini geliştirmelerinde diyalojik bir yaklaşımın ve kitaplar üzerine yapılan tartışmaların önemini vurgulamaktadır (Simpson, 2021, s. 216). Bu bulgu, mevcut çalışmadaki öğretmen adaylarının dersin içeriği, işlenişi ve ölçme-değerlendirme süreçlerine ilişkin olumlu görüşleriyle ve özellikle çocuklarla etkileşimli uygulamaların faydalı olacağı yönündeki beklentileriyle örtüşmektedir.

Gelecek araştırmalar için ise Çocuk Edebiyatı dersinin farklı disiplinlerdeki (Okul Öncesi, Sınıf ve Türkçe Öğretmenliği) uygulamalarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi, mezunların bu derste edindikleri kazanımları meslek hayatlarında ne ölçüde kullandıklarını belirlemeye yönelik izleme çalışmaları yapılması ve farklı öğretim yöntemlerinin etkililiğini sınavan deneysel araştırmaların yürütülmesi önerilmektedir.

Kaynakça

- Başbayrak, M. & Sağlam, M. H. (2024). Çocuk edebiyatı ders kitaplarında çocuk kavramı. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi (ÇEDAR)*, 7(2), 19-35.
- Bak-Średnicka, A. (2025). YA literature as a tool for preparing future foreign language teachers to address students' health issues: A model linking university and school environments. F. G. Paloma, P. A. di tore, & G. R. Mangione (Ed.), *Teacher training and student learning - past values, present uncertainties and future prospects* içinde. IntechOpen.
- Dilidüzgün, S. (2004a). *Çağdaş çocuk yazını-yazın eğitime atılan ilk adım*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Dilidüzgün, S. (2004b). Okuma öğretimi hedefleri bağlamında Türkçe ders kitaplarındaki çocuk edebiyatı ürünleri. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2), 43-55.
- Hunt, P. (1999). *An introduction to children's literature*. London: Routledge.
- İyison, A. & Fırat, H. (2023). Öğretmen adaylarının çocuk edebiyatı ve çocuk edebiyatı dersine ilişkin görüşleri, çocuk edebiyatına yönelik tutumları ve tutumlarına etki eden faktörler. *Asya Studies*, 7(25), 13-36.

- Kanat Soysal, S. (2018). *Eğitim fakültelerinde çocuk edebiyatı öğretiminin değerlendirilmesi*. [Doktora Tezi]. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Lukens, R. J. (2003). *A critical handbook of children's literature* (7th ed.). Boston, MA: Allyn & Bacon.
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Pulimeno, M., Piscitelli, P., & Colazzo, S. (2020). Children's literature to promote students' global development and wellbeing. *Health Promotion Perspectives*, 10(1), 13-23.
- Sever, S. (2010). *Çocuk ve edebiyat*. İzmir: Tudem.
- Sever, S. (2013). *Çocuk edebiyatı ve okuma kültürü*. İzmir: Tudem.
- Sever, S., Kaya, Z. & Aslan, C. (2006). *Etkinliklerle Türkçe öğretimi*. İzmir: Tudem.
- Simpson, A. (2021). Teaching with children's literature in initial teacher education: Developing equitable literacy pedagogy through talk about books. *Journal of Literary Education*, 4, 26-46.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.